

BABCZKY TIBOR:

Levegővétel

Ha Babiczky Tibor *Levegővétel* című kötetét a premodern–modern–posztmodern hármasság jegyében akarjuk elhelyezni, alighanem kudarcot vallunk. Ezek a versek ugyan is olyan univerzalitást mutatnak, melyben a kategorizálás mind teoretikusan, mind hatástörténetileg értelmetlennek tűnik: a kötet egyszerre vonultat fel 19. századi hangulatokat, modern költészeti sajátosságokat és posztmodern nyelvjátekokat.

A *Levegővétel* legfőbb szervező erejét a bizonytalanság érzése adja. A szubjektum kételye („akit kerestél nincsen itt”) ugyanúgy jelen van a versekben, mint a mindenség egységének ingatagsága („a világ csak ragasztva volt belénk / és már megy szét”). A bizonytalanság érzéséhez természetesen a bizonyosság keresésén keresztül vezet az út. Ehhez pedig nagy és még nagyobb elődeit idézi meg a lírai én. Wittgenstein *A bizonyosságról* című filozófiai értekezésének felütése *A város* című vers zárlataként („De ha tudod, hogy itt egy kéz van, / akkor minden mást elismerünk neked”) ugyanúgy a keresés részét képezi, mint a Kemény István *Előszőr a végén* című versével folytatott párbeszéd („Ez itt a »sosem volt«. Ez az »így lehet«”). Az idézéstechnika egyébként is döntő

jelentőségű ezekben a versekben. Premodern (Vörösmarty: „midőn ezt írtam tézsza volt az ég), modern (József Attila: „Alszik a kockacukor, a kenyér”) és posztmodern (Parti Nagy Lajos: „nappalmok és éjszakák sorjáznak / cseperészet a bombarepsz”) szerzők (torzított) szövegrészleteivel találkozunk lépten-nyomon a kötetben. Az intertextualitás öncélúsága viszont még nem környékezte meg a szerzőt. Citátumait, reflexióit mindig a versek kulcspontjaiban helyezi el.

Igazságtalan lenne viszont figyelmen kívül hagyni a kötet többi erényét. A hapax legomemnonokat például: ezek a (hibás) szóösszetételek már a modernség utáni költészet nyelvjátekait juttathatják az olvasó eszébe („emberalattjáró”, „szívgomoly”, „rozsdamosoly”). Vagy említhetnénk a motívumhasználat következetességét: a szétesés, az elmúlás folyamatos összekapcsolását az ősszel és az alkonnal, illetve a tisztaság, az aranykor vonatkozásában a gyermek motívumát. Ez utóbbi (*Aranykor*) egyébként a kötet utolsó előtti ciklusának címadó verse, melyben világ- és költészetapasztalat találkozása érhető tetten: „vajon a dobozba gyűjtött aludttejfogakban / szunnyad-e még az aranykor”.

A versek – erősen artikulált – Isten-képe is a felbomlás tematikáját követi. Előfordul, hogy a lírai én a legköznapiabb dolgokhoz hasonlítja Istent („kiköplek mint egy rágógu-

TÓTH ERZSÉBET:

Láncok a csuklón

mit / mért lettél uram íztelen”), de jellemző az absztrakt fogalmakkal való azonosítás is („mért nem béke vagy uram mért vagy tűzszünet”).

„Ízek és illatok” – olvashatjuk a *Keringő* című versben. És rögtön ki is egészíthetjük: színek, látványok. Az arany fragmentuma önmagában, illetve szókapcsolat részeként (aranymadár) is központi motívum. De hasonló permanenciát figyelhetünk meg a versek gasztronómiai szálában is. A nyersanyagok (liszt, gríz, hús), az ételek (kenyér, knódel, lepény), tágabb értelemben az ízek hangulatszerző ereje nemcsak a 19. századi hangulatokhoz kapcsolódik, hanem a kötet allegorikus értelmezését is adja: két harapás közt egy levegővétel. Ennyire van ideje az olvasónak, ha egy nekifutásra akarja elolvasni a könyvet. Verseiben Babiczky Tibor ugyanis olyan aurát teremt, mely úgy húzza magába a befogadót, hogy ő is részévé válik a – széthullott – világnak. A (szöveg)világ életét, illetve emberhez (olvasóhoz) való viszonyát pedig remekül reprezentálja a kötet utolsó – voyeur-effektusra utaló – versszaka: „Szemünk a magasba tekint, de nem lát / semmit. Az ősz ez itt. Nehéz. / Ez már így marad. Sötét lesz. S amit látni / akartunk, mindvégig az volt, ami néz.”

FEKETE RICHÁRD

(*Alexandra Kiadó, Pécs, 2007,*
64 oldal, 1499 Ft)

Az emlékezés aktusa köt bennünket azokhoz az emberekhez, időkhöz, terekhez, akik és amelyek már nincsenek. Annak, ami megtörtént, a jelen, sőt a jövő szempontjából egzisztenciális jelentése, jelentősége, súlyos etikai tartalma van. Tóth Erzsébetet a hetvenes évek végén induló, Zalán Tibor által arctalan nemzedéknek nevezett költői csoportosuláshoz, a Csütörtök Esti Társasághoz láncolják emlékei, amelyek regényének minden mondatából az érintettség tragikumával tárnak föl.

Valójában – fejezetek szerint – két emlékezés a könyv, két csokorba fonódnak az emlékek, amelyek leginkább a két elveszített pályatárs, sőt barát, illetve szerető Csajka Gábor Cyprian és Szervác József alakja köré szerveződnek. Közben megjelennek nemcsak az arctalan nemzedék tagjai, de az akkori és mai irodalom képviselői is. A történetekből feltárul a korabeli irodalmi élet, úgy, ahogy azt a majdhogynem kívülről szemlélők, az igazán soha be nem futott szerzők látták, akik az átpolitizált és érdekközpontú világban más értékrendszerük okán nem tudtak és nem is akartak részt venni, inkább sokesztendő, majd’ egyévtizedes hallgatásba burkolóztak. Így értesülünk olyan eseményekről is, amelyek